

SZEMLE

Index translationum. Répertoire international des traductions. Paris, 1959. UNESCO. 700 l. [N°] 10.

Tudományos bibliográfiákat nem gyakran veszünk kézbe azzal a tervvel, hogy olvasni fogjuk őket. Még az annotált kiadások is ritkán csábítanak erre bennünket. Akadnak azonban olyan könyvjegyzékek, melyeknek „izgalmas” tartalma olvasmányos, újra és újra kézbe lehet venni, nem mint segédkönyvet, de mint érdekes, változatos olvasnivalót.

Ilyen összeállítás az UNESCO — immár tizedik évfolyamában megjelenő — *Index translationum*-ja is.

Pontos címléírással, és ahol lehetséges volt, az eredeti cím közlésével felsorolja 65 ország 1957-ben megjelent 27 978 fordítását. Ez a címléírás-tömeg témája következtében emelkedik érdekességével az átlagos bibliográfiák fölé. Több mint bibliográfia: művelődési statisztika és a nemzetközi kulturális kapcsolatok egyik lényeges részletének képe.

Maguk a számok is sok mindent elmondanak. Az előző esztendőhöz képest a fordítások száma csak jelentéktelenül emelkedett (27 617 tévelt sorol fel a jegyzék 9-es száma). A megosztott világban tehát a szellemi érintkezés területén sem történt sajnos nagyobb változás.

A szakok szerinti megoszlás statisztikájában a szépirodalom vezet, a fordított műveknek több mint a fele (15 407) a különböző irodalmi műfajokból való. Meszse utánuk következnek a jog, a társadalomtudományok, a történelem, a földrajz stb.

Az országok között az első helyen, csakúgy, mint az előző években, a Szovjetunió áll 4608 fordítással. Második helyen következik Németország: 2041, harmadik Franciaország: 1419, Japán: 1413, Olaszország: 1407, Csehszlovákia: 1254, Németalföld: 1225, Svédország: 1096, Románia: 1089. A Szovjetunió kimagasló eredményei csak még vitathatatlanabbakká válnak sokaknak, ha az UNESCO kiadványában is olvashatják. A többi régi kultúrájú

ország mellett az élvonalban szerepel a több nemzetiségű két népi demokrácia, és két művelt kis nemzet, melyeknek nyelve nem világnyelv. Az Egyesült Államok a sorban a tizenkettedik, Nagybritánia a tizenhetedik. Még akkor is meglepő ez a két hely, ha figyelembe vesszük, hogy mindkét országban *egy* nagy világnyelven beszélnek. Hazánk a huszonötödik helyen áll Argentína és Törökország között. A kulturális elmaradottság és gyarmati elnyomás tükröződéséről kiemelhetnénk még olyan adatokat, hogy a 76 millió lakosú Pakisztánban csupán 26 művet fordítottak le, vagy hogy a 3,2 milliós Haiti bennszülött lakossága 1 fordított művet kapott az egész év folyamán. S a sort még folytathatnánk tovább, megvizsgálva más kérdéseket is.

A lefordított művek szerzőinek sorát vizsgálni legalább ilyen érdekes. Noha csak egy esztendő anyagáról van szó, a sorrend mégis nagyjából azonos a világ különböző könyvtáraiban végzett olvasmány-vizsgálatok eredményével. Első helyen LENINT találjuk, 278 fordítással (185 a Szovjetunióban). Második Jules VERNE 121 könyvvel (30 Spanyolországban, 12 a Szovjetunióban). A harmadik helyen áll SHAKESPEARE 120 fordítással. Három orosz szerző jön a sorban, TOLSZTOJ: 94, DOSZTOJEVSZKI: 82, és GORKIJ: 78. A további sorrend elég meglepő: Agatha CHRISTIE: 76, ENGELS: 72, SIMENON és MAUGHAM: 67. 60-nál több fordítással szerepel DUMAS, BALZAC, MARK TWAIN és DICKENS. 50-nél többel MARX, HEMINGWAY, JACK LONDON, PEARL BUCK és HUGO. A továbbiak CRONIN, GOETHE, STEVENSON, TAGORE, STEINBECK, CONAN DOYLE, H. CH. ANDERSEN, a GRIMM testvérek, CSEHOV, TURGENYEV, BROMFIELD és CERVANTES. A *Biblia* 1957-ben 113 kiadásban jelent meg, az *Ezeregyéjszaka meséi* 37-ben.

A névmutatóból következtetve 106 magyar szerző szerepel a kötetben. Ebből 1 szerző műve Magyarországon jelent meg — RÁBY Mátyás életrajza — 26 pedig

romániai szerző, 6—7 magyar nevű szerzőnek pedig már nem magyarból fordították más nyelvre a műveit.

A magyarból fordított művek szerzői változatos képet mutatnak. LUKÁCS György, TÓTH Tihamér, MOLNÁR Ferenc, MÓRICZ Zsigmond, VASZARY Gábor és TOLLAS Júlia (romániai gyermekkönyv-író) hat-hat kötettel szerepel. BEKE László (ellenforradalmi napló), JÓKAI Mór és ZILAHY Lajos következik öt-öt kötettel. Kevesebb, de legalább két fordítással található BALÁZS Béla, BARTA Lajos, CSANÁDI Árpád, FEJTŐ Ferenc, HARSÁNYI Zsolt, ILLYÉS Gyula, JUSTH Béla, KARINTHY Ferenc, MÓRA Ferenc, PETŐFI, PÉTER Rózsa (jóformán az egyetlen lefordított szakkönyv CSANÁDI mellett), TABI László, VERES Péter.

A nem magyarul író magyarok között ORCZY Emma az első 14 fordítással, következik Mc Kinley KANTOR 6, MIKES György 5, MENDE Tibor és ARNÓTHY Krisztina 4—4 és KERÉNYI Károly 3 fordítással. Úgy gondolom, a Széchényi Könyvtár szerzeményezési osztályának alaposan végig kell tanulmányoznia ezt a jegyzéket.

A kötet hiányossága — végül ezt is el kell mondani —, hogy csak az UNESCO tagállamainak adatait közli. A Kínai Népköztársaság adatai ezért nem szerepelnek, s ugyanígy hiányzik a többi ázsiai népi demokratikus ország is. 1957 nem volt teljes értékű békés esztendő a könyvkiadás szempontjából, a magyar események és az egyiptomi háború, a kubai, algériai, indonéziai harcok éve volt.

Visszatérve a bevezetésre: könyvtárosok ezt a bibliográfiát úgy vehetik a kezükbe, mint nagyon érdekes, sok mindenre tanító és figyelmeztető szakmai olvasmányt. Gondos szerkesztése és jól rendezett nyomdai kiállítása is példamutató.

MARÓT MIKLÓS

Biblioteka Narodowa w latach 1945—1956. Warszawa, 1958. 243 l., 7 t.

A varsói Nemzeti Könyvtár alapítási éve — 1747 — egybeesik a ZALUSKI-család könyvtárának a nyilvánosság számára történő megnyitásával. A lengyelek nemzeti könyvtára tehát 6 évvel előbb jött létre, mint a British Museum, és 50 évvel előbb, mint a francia Nemzeti Könyvtár. A politikai helyzet alakulása folytán azonban a Köztársasági Zaluski Könyvtárat 1794-ben elkobozták. Ezáltal Lengyelországot megfosztották nemzeti kultúrájának e szépen fejlődő kincses-táratól. Az ország népe azonban annál

féltebb gonddal vette oltalmába a megmaradt irodalmi termékeket. Ezekből a töredékekből jöttek létre a poryeki, pulavai, zamosci, korniki, wilanóvi és opinogóriai gyűjtemények, bár ezek lényegében véve főúri magánkönyvtárak voltak, már kialakításukkor az a gondolat érvényesült, hogy ezekből szélesebbkörű nemzeti jellegű gyűjteményt kell létrehozni. Az 1830. évi novemberi felkelés leverése után az emigrációval együtt külföldre „vándorol” a ZALUSKIak eszméje is. Ennek alapján születik meg a párizsi lengyel Nemzeti Könyvtár és a rappersvillei lengyel Nemzeti Múzeum.

Egy lengyel „bibliotheca patria” gondolata — melyet oly híven ápoltak a szolgaság napjaiban — azonban csak akkor valósulhatott meg, amikor Lengyelország ismét visszanyerte állami függetlenségét. Egy lelkes hazafi, a félig könyvtáros, félig könyvkereskedő Stefan DEMBY volt az, aki elébe vágva azoknak az elméleti vitáknak, hogy milyennek kell lennie a létrehozandó nemzeti könyvtárnak, és hogy a meglévő lengyel könyvtárak közül melyik tölthetné be ezt a szerepet, 1918-tól gyűjteni kezdte a könyveket egy országos intézmény számára. A jogilag még nem létező könyvtár állománya rendszeresen gazdagodott, mégpedig vásárlás és ajándék útján egyaránt. DEMBY közbenjárására a nyomdák 1927 augusztusától kezdve ingyenes kötelempéldányt küldenek a jogilag még mindig nem létező Nemzeti Könyvtárnak. Még ugyanazon év szeptemberében a könyvtár közreadja *A köztársaságban kiadott nyomtatványok hivatalos jegyzéke c.* kiadványát — forma szerint azonban csak 1928 elején jött létre a Köztársasági Elnök 1928. február 24-i rendeletével. Épülete még nem volt, a Kereskedelmi Főiskola épületében biztosítottak elhelyezést a Nemzeti Könyvtár számára. 1930 őszén a Könyvtár el is foglalta az új épület egy részét, jóllehet az már akkor sem elégítette ki a szükségleteket és a szervezeti szabályzatban előirányzott fejlesztésből várható helyigényeket. Új helyiségeket kellett tehát bérelni. Ez az ideiglenes állapot mindmáig fennáll, és a második világháború után a Nemzeti Könyvtárra háruló új központi feladatok folytán még csak súlyosbodott. 1956-ban a Könyvtár különböző osztályai a város öt különböző részén székeltek, idegen intézményekkel „társbérletben”; csak 1957-ben kezdték meg a Krasiański Könyvtár Nemzeti Könyvtár céljára való átalakítását, ahol kb. 2½ millió kötet befogadására alkalmas modern raktár épül.

A második világháború tombolása folytán elpusztult a Nemzeti Könyvtár csak-

nem valamennyi kézírata, régi nyomtatványa, metszet-, zene- és térképgyűjteménye, valamint az ún. rappersvillei gyűjtemény. A helyreállítást 1945 áprilisában kezdték meg, és akkor derült ki, hogy a könyvtár régi anyagából csak az 1800. év után kiadott könyvek egy kis része és a lengyel folyóiratok gyűjteménye maradt meg. Nem voltak sem katalógusok, sem leltárkönyvek. A legfontosabb feladat a Nemzeti Könyvtár elhurcolt, szétszóró anyagának visszaszerzése és a hiányzó kötelespéldányok kiegészítése volt. Ez jó részben sikerült is, de az így begyűjtött anyag gyakorlatilag használhatatlan volt, mert semmiféle nyilvántartás nem állt rendelkezésre. Szerencsés véletlen folytán azonban megtalálták a régi katalóguscédulák egy másodpéldányát, amelyet annak idején szakkatalógus céljára készítettek. Ennek segítségével 1946. április 1-re elkészülhetett a nem periodikus művek betűrendes katalógusa. Nyomban megnyithattak egy ideiglenes olvasótermet és folytathatták a katalógizálást. Az előrehaladott szervezési munkák lehetővé tették, hogy 1946 elején néhány fontosabb osztály már meg is kezdje munkáját. Az év végén számbavették a könyvtár állományát, és az 1939. március 31-i (utolsó háború előtti) beszámolójelentés adataival összehasonlítva megállapították a háborús veszteségeket. Elvesztett, elpusztult, eltűnt stb. kb. 39 000 kézirat, kb. 50 000 db. régi könyv, kb. 100 000 kötet 1800 után kiadott könyv, 60 000 egység metszet, 10 000 db. térkép és kb. 25 000 zenemű.

A régi, 1938. évi szervezeti szabályzat helyébe 1950. aug. 3-án új, Lengyelország új társadalmi rendszerének jobban megfelelő ideiglenes statutum lépett életbe. Ennek alapján a Könyvtár szervezetét egy sor új osztállyal bővítették, és továbbfejlesztették a Bibliográfiai Intézetet, mely 1951-ben — saját kis nyomdájában — megkezdhette a nyomtatott katalógusok készítését.

Az ideiglenes szervezeti szabályzatot a Lengyel Minisztertanács 1954. évi augusztus 19-én kelt törvényerejű rendeletével életbeléptetett végleges statutum váltotta fel. Az új szervezeti szabályzat rögzítette a Nemzeti Könyvtár működésének elveit. Ennek értelmében a Nemzeti Könyvtár állami központi könyvtár és tudományos intézmény, mely három fő részből áll: Könyvtárból, Bibliográfiai Intézetből, Könyv- és Olvasásügyi Intézetből. Ez utóbbi a könyvtártudományi és módszertani központ szerepét tölti be. A szervezeti szabályzat egy sor új feladatot bízott a könyvtárra. A Könyvtárnak tevékenyen részt kell vennie a könyvtárak és a tudományos élet közös munkájában, meg kell szerveznie a könyvtárak közti együttműködést, — különösen a központi katalógusok és a bibliográfiai tájékoztatás területén; megbízást kapott továbbá arra, hogy felügyeletet gyakoroljon az ország különböző könyvtáraiban levő, rendkívül értékes gyűjtemények felett. Feladatául tűzték ki a közművelődési, iskolai és szakmai könyvtárak módszertani és bibliográfiai segítségét, a nemzetközi kapcsolatok ápolását, tapasztalat- és kiadványcsere szervezését. Munkáját a Tudományos Tanács segíti.

A bevezetés és a történelmi visszapillantás után részletes ismertetést kapunk a Nemzeti Könyvtár említett hárcm fő részének — a tulajdonképpeni Könyvtárnak, a Bibliográfiai Intézetnek és a Könyv- és Olvasásügyi Intézetnek — 12 évi tevékenységéről. Külön fejezetek tárgyalják a Nemzetközi Kiadványcsere Iroda, a Mikrofilm Állomás, az Államosított Könyvek és Főlépéldány Osztály, a Katalóguscédula Elosztó, a Nyomda, a Kötészet és a Kiadványcsoport, valamint az Igazgatási és Költségvetési Csoport munkáját. A Könyvtárról szóló fejezetben belül részletes képet kapunk az állományhelyzetről, a gyarapítás módjairól és fejlődéséről, valamint a feldolgozásról.

Állományhelyzet 1956. december 31-én: könyv — 453 722 kötet, folyóirat — 121 021 kötet, kisnyomtatvány — 183 063 db, duplumkönyv — 64 059 kötet, duplum folyóirat — 12 737 kötet, feldolgozatlan könyv — 700 000 kötet, feldolgozatlan folyóirat 100 000 kötet. Kiemelendő a Bibliográfiai Intézet Könyvtudományi Dokumentációs Alosztályának kezelésében levő könyvtudományi gyűjtemény, mely 21 000 kötetből áll, és saját betűrendes, illetve szakkatalógussal rendelkezik.

A gyarapítás döntő súllyal a kötelespéldányokból történik, de jelentős szerepet játszik a nemzetközi csere is. Így például 1956-ban a Lengyel Nemzeti Könyvtár 45 ország 225 intézményével állt cserekapcsolatban, és 7149 kötet könyvet, illetve 972 kötet folyóiratot szerzett csere útján.

A Hírlaposztály 1948-ban vált le a Modern Nyomtatványok Osztályáról. A Hírlaposztály 1956-ban kb. 70 000 kötet folyóiratot katalógizált, és kb. 200 000 kötetet dolgozott fel az államosított anyagból. Létszámok: Gyarapítási Osztály — 15 fő, Modern Nyomtatványok Osztálya — 52 fő, Folyóirat Osztály — 22 fő, Tárgyi Katalógusok Osztálya — 14 fő, Raktári csoport — 10 fő.

A tájékoztató szolgálatot a 9 főből álló Tudományos Tájékoztató Osztály látja el. A központi katalógus a Kurrens Külföldi

Folyóiratok KC-jából, a Lengyel Könyvtárakban levő Folyóiratok KC-jából és a Külföldi Könyvek KC-jából áll. Az együttes létszám összesen 6 fő (ebből 2 állandó és 4 alkalmi dolgozó).

A Különgyűjtemények című fejezet a Régi Nyomatványok Osztályáról, a Régi Könyveket Gondozó Központól (állománya 90 870 kötet, létszáma — 8 fő), a Kéziratosztályról (állománya 7492 kötet, létszáma — 6 fő) a Zeneműosztályról (állománya 22 224 kötet, létszáma — 2 fő), a Grafika Osztályról (állománya 34 379 db, létszáma — 3 fő), a Térképosztályról (állománya 12 094 db, létszáma — 2 fő) szól.

A Bibliográfiai Intézet munkájának ismertetésénél külön tárgyalják a Kurrens Általános Bibliográfia Osztálya (14 fő), a Kurrens Szakbibliográfia Osztálya (17 fő), a Retrospektív Bibliográfia Osztálya (12 fő), majd a Könyvtudományi Dokumentációs Alosztály (7 fő), a Bibliográfiaelméleti és Szervezési Osztály (9 fő), a Központilag Nyomatott Katalóguscédulák Alosztálya (4 fő), az Ajánló Bibliográfia Osztálya (12 fő) és végül a Kiadványstatisztikai Alosztály (3 fő) tevékenységét.

A Könyv- és Olvasásügyi Intézet lényegében 1955 áprilisában alakult. Az előirányzott négy osztály közül eddig három működik: az Olvasáspropaganda, és Olvasásszervezési Osztály (12 fő), a Módszertani és Instruáló Osztály (6 fő) és végül a Könyvtártudományi Osztály (3 fő). Az Intézet Könyvtártudományi kutatásokkal, a közművelődési, szak- és iskolai könyvtárak módszertani segítségével, illetve a könyvtárosok képzésével és továbbképzésével foglalkozik.

A Nemzetközi Kiadványcsere Iroda (6 fő) összesen 111 országnak küldött lengyel kiadványokat.

A Mikrofilm Állomás (személyzete 19 fő) 1956-ban 604 847 negatívot, 34 875 pozitívot, 26 125 másolatot és nagyítást, ill. 2115 fotóreprodukción készített.

Az Államosított Könyvek és Fölőspéldány Osztály (10 fő) állománya 1956. december 31-én 92 221 kötet. A Katalóguscédula Elosztó (9 fő) 1956-ban 1575 könyvtárnak 4 613 750 cédulát küldött ki. A nyomda (6 fő) 1951—1956-ban globálisan 92 300 példányt és kb. 44 000 000 db. katalóguscédulát állított elő. A kötetzet (12 fő) 1956-ban 4536 kötetet, 3596 dobozt és 10 245 tékát készített. A könyvkonzeráló laboratórium 7 fővel dolgozott.

Lengyelország Nemzeti Könyvtárának együttes személyzeti létszáma: 307 könyvtáros (tudományok és műszaki személy-

zet), 25 adminisztratív személyzet, és 70 főből álló segédszemélyzet.

A varsói Nemzeti Könyvtár 1945—1956. évi munkájáról szóló bő és részletes beszámoló jelentés a könyvtár dolgozói együttes tevékenységének eredményeit tükrözi. A kép teljességéhez azonban hozzátartozik a könyvtár munkatársai által publikált írások jegyzéke és a Nemzeti Könyvtár kiadványainak bibliográfiája is. A kiadványok bibliográfiája először a folyamatosan megjelenő munkákat — folyóiratokat, majd a könyvalakú publikációkat és egyéb jellegű kiadványokat sorolja fel.

A jelentés zárórészének címe: „A Nemzeti Könyvtár Bibliográfiája”. Ebben, évenkénti részletezésben, felsorolják azokat a jelentősebb önálló írásokat, illetve szemelvényeket és hivatalos rendelkezéseket, amelyek a Nemzeti Könyvtárról szólnak. Ezenkívül felvették a folyóiratokban és napilapokban közreadott jelentősebb cikkeket is, így dokumentálva az időszaki, illetve a napi sajtó érdeklődését az ország Nemzeti Könyvtára iránt.

A jelentést 16 fényképfelvétel teszi tartalmasabbá és szemléltetőbbé.

PAPP SÁMUEL

Ročenka Universitní Knihovny v Praze 1956, 1957. Praha, 1958. Státní pedagogické nakladatelství. 260 l. 11 t., 239 l. 9 t. (Edice Universitní Knihovny v Praze. Red. Jan Petrmichl.)

Csehszlovákia legnagyobb és legrégebb tudományos könyvtára, a prágai Egyetemi Könyvtár nagy múltjához méltó évkönyv kiadását kezdte meg. Az eddig megjelent két kötetet tartalmának változottsága, cikkeinek színvonala és a nyomdai kiállítás szépsége a legjobb könyvtártudományi kiadványok színvonalára emeli. Mindkét kötetben 11—11 tanulmány található, átlag egy-két ív terjedelműk. Ezekhez csatlakoznak rövid közlemények az egyes könyvtári osztályok életéről, a bennük őrzött egyes értékes darabokról; végül következik a könyvtár működéséről szóló évi jelentés. A cikkek négy nyelven közölt kivonata (orosz, francia, angol, német) és gazdag illusztrációs anyag zárja a köteteket.

A tanulmányok során helyet kapnak bibliográfia-elméleti kérdések, a könyvtár működésével kapcsolatos problémák, a könyv- és kéziratkonzerválás új módszerei, de túlnyomó részük (az 1956-i kötetben 11-ből 7, az 1957-iben 11-ből 8) történeti vonatkozású tárgyat dolgoz fel: az Egyetemi Könyvtár történetéről, a könyvtárban külön egységként őrzött régi könyvtárakról, illetve azok összegyűjtőiről,

nyomdászattörténetről, kodikológiáról stb. Ami a tanulmányok íróit illeti, az első évkönyv szerzői mind a könyvtár dolgozói közül kerültek ki, a második kötet munkatársai közt már szép számmal találhatók olyanok is, akik más prágai intézményekben dolgoznak, így tehát az évkönyv túl-emlekedik egy könyvtár körén, és mintegy reprezentatív kiadványává lesz a cseh-szlovák könyvtárügynek.

Az első évkönyv — PETRMICHL bevezető sorai után — K. GROH cikkével kezdődik: *Az Egyetemi Könyvtár a cseh-szlovák népi demokratikus köztársaságban*. Arról a hatalmas fejlődésről számol be, amit az EK a második világháború, főleg pedig 1948 óta futott be. Az állomány és forgalom nagymértű emelkedésén, az olvasószolgálat javításán kívül 1954 óta számos országos feladat ellátása is erre a könyvtárra hárul, amely a tudományos könyvtárak számára kiadott szervezeti szabályzat értelmében Csehszlovákia központi tudományos könyvtára, az ajánló-bibliográfiai kiadója, a külföldi csere és kölcsönzés központja, a tudományos könyvtárak központi koordináló szerve, a kül- és belföldi tudományos információ lebonyolítója, a könyvvédelem és konzerválás-restaurálás központja. Ha figyelembe vesszük, hogy eközben a létszám mindössze 16%-kal növekedett, még a legracionálisabb szervezéssel is nehéz elképzelni, hogy ne következzenek be a munka minőségének veszélyeztetése. Bizonyára ez a fölismerés vezette a könyvtárat abban, hogy 1956 óta a fő hangsúlyt a minőség javítására fordították a feladatok további halmozása helyett.

J. JIRKOVSKÝ az EK olvasói szolgáltatásainak differenciálásáról ír. A szocialista prioritás elvét vezették be: elsőbbségük van azoknak, akik a társadalom számára értékesebb munkát végeznek. Ennek megfelelően három csoportba sorolják az olvasókat, három külön olvasóteremben, megfelelő különbségekkel a kiszolgálás gyorsasága, a kikölcsönözhető könyvek száma és régisége tekintetében. — J. BLEHA az ajánló-bibliográfiák problémájával foglalkozik. — M. HAVRÁNEK a cseh-országi munkásmozgalom kezdeteinek eddig fölhasználatlan forrásaira mutat rá azokban a régi munkásegyleti statutumokban és vállalati munkaszabályokban, amelyek az EK állományában találhatók. — A konzerváló műhely kitűnő vezetője, J. VYSKOČIL a papírkonzerválás néhány technikai problémájáról és új módszereiről számol be: hidrofobizáció, megszenesedett papír kezelése, újságpapírkonzerválás. Az utóbbiról azonban megjegyzi, hogy költséges voltánál fogva a jövő számára sok

költségtől kímélné meg a könyvtárakat, ha az újságokból és folyóiratokból néhány példány famentes papírra készülne. — M. SVOBODOVÁ L. VYČPÁLEKNEK, a könyvtár zenei osztálya megszervezőjének munkáját ismerteti. — V. PLOCEK egy XIV. századi kódexben újabban fölfedezett *Sz. Dorottya-sequentia*t mutat be, aminek a középkori cseh zenetörténetre nézve különös jelentősége van. — A. CHALOUPKA egy újonnan talált libretto segítségével megállapítja a prágai Sporek-színház 1724-ben bemutatott első operájának, az *Orlando Furioso*-nak eddig kétes szerzőjét. — F. JENÍK cikke: *Új humanista polonicák az EK-ban*. Az utóbbi évek értékes új szerzeményeiről van benne szó, többek közt olyanokról, amelyek a XVI. század közepén élt lengyel könyvgyűjtő, M. KRUPKA könyvtárából származnak, s amelyeket KRUPKA a szerző megállapítása szerint a lőcsei ferences kolostor könyveiből szerzett meg. — A középkori cseh könyvtártörténetet érinti E. URBÁNKOVÁ tanulmánya: *Koranda könyvtárának maradványai az EK-ban*. KORANDA a cseh szellemi élet jelentős képviselője volt a XV. század második felében, a XVI. század elején. Könyvei a Collegium Carolinum könyvtárába, innen a Klementinumba, s így az EK mai állományába kerültek legnagyobb részben. Szerző az eddig ismert 19 kötettel szemben már 37 kéziratot és 52 nyomtatott könyvet tudott fölismereni KORANDA egykori könyvtárából, amely jellegét tekintve még egészen középkori, s nem hasonlít a korabeli cseh humanisták könyvtáraihoz. — Az évkönyv utolsó nagyobb tanulmányát K. CHYBA írta J. J. KOMAREK római cseh nyomdászról, akinek rendkívül fáradságos munkával már 83 nyomtatványát sikerült felkutatnia. A cikk a magyar nyomdászattörténetet is érdeklí annyiban, amennyiben KOMAREK, mielőtt Rómába ment volna, nagybátyjának, Zachariás Dominik AKSAMITEKNEK nyomdájában dolgozott, egy AKSAMITEK Zakariás pedig 1647—1648-ban Pozsonyban is dolgozott nyomdászként, a kettő valószínűleg ugyanaz a személy.

A második évkönyv első cikke M. PAVLIKOVÁ tollából: *A prágai Egyetemi Könyvtár K. R. Ungar igazgatása alatt*. UNGAR a prágai egyetem rektora, a Cseh Királyi Tudományos Társaság tagja, a cseh nemzeti ébredés mozgalmanak egyik jelentős képviselője volt, de mint könyvtáros is külön fejezetet jelentett az EK életében. Ő volt az, aki a RAUTENSTRAUCH részéről az egyetemi könyvtárak számára előírt hét szakhoz a bohemicák gyűjtése céljára egy külön nyolcadik szakot „Národní knihovna” csatolt, sőt a könyvtár

katalógusába azokat a bohemicákat is fölvette, amelyek nem voltak meg a könyvtár állományában, így a katalógust nemzeti bibliográfiává fejlesztette. — J. JEŽEK V. TILLE cseh filológus és mesekutató könyvtárosi működését ismerteti. — B. LIFKA F. X. ŠALDA könyvtárát mutatja be. ŠALDA mint költő és író is jelentős nevet szerzett magának, de főleg a cseh irodalmi kritikának volt vezéregyénisége. Értékes könyvtárát az EK-ra hagyta, amely különgyűjteményként kezeli. — J. JEDLIČKA arról a sokféle változatról szól, amin a csehszlovák kurrens nemzeti bibliográfia átment főnállásának négy évtizede alatt. A periodicitásnak, közlési rendnek, szakrendnek ez a folytonos váltogatása, amit itt látunk, sajnos nem vált előnyére a kiadvány használhatóságának. — J. SKOLEK a marxizmus—leninizmus klasszikusai cseh nyelvű kiadásainak bibliográfiáit ismerteti. — A. SKOUMAL két régi cseh robinzonád szerzőjének kérdését oldja meg. — M. POSTLER gondos, alapos munkával a lehető teljességig összeállítja a XVIII—XIX. század fordulójára neves cseh zeneszerzőjéről, TOMÁŠEKRŐL írt belföldi és külföldi irodalom bibliográfiáját. — V. PLOCEK, akinek a nevével az előző kötetben is találkozunk, itt most az EK kódexei alapján egy másik középkori cseh liturgikus-zenetörténeti témával foglalkozik, az ún. *Sz. Vencel responsoriummal*, amely szerző szerint egyike a legrégibb cseh földön elhangzott énekeknek. — E. URBANKOVA, akinek cikkét szintén láttuk az évkönyv első kötetében, olyan kérdéssel foglalkozik, amely a magyar történelmet is érinti. *Sz. Albán legendájáról* van itt szó, arról a fikatív magyar királyról, akinek élettörténete latin és más nyelvű változatokban a középkor kedvelt olvasmánya volt. Szerző egy XV. századi cseh nyelvű változatot fedezett föl. Minket közelebből érdekel az a megállapítása, hogy a XIV. század második fele óta a cseh kódexekben *Sz. ALBÁNT* Csehország pátrónusai közé sorolják. Ennek oka abban keresendő, hogy IV. KÁROLY császár ezt a legendáris kapcsolatot is arra használta föl, hogy fiának, ZSIGMONDNAK az útját előkészítse a magyar trónra. — A kötet két befejező cikke egy-egy könyvtáros-jubileum megünneplése.

Befejezésül csak annyit említünk meg, hogy — bár mint láttuk, a kötetek tartalma nagyon változatos — a tanulmányok témaköre mégis túlságosan az EK-ra korlátozódik, ennek a könyvtárnak a működése, ennek a könyvtárnak a története, vagy a benne őrzött dokumentumok ismeretése. Érdemes lenne a közlemények témakörét túlterjeszteni az EK probléma-

körén, általános könyvtári kérdésekre, illetőleg általános cseh könyvtártörténeti kérdésekre is.

CSAPODI CSABA

K. D. Grothusen: Die Entwicklung der wissenschaftlichen Bibliotheken Jugoslaviens seit 1945. Köln, 1958, Greven, 176 l. (Arbeiten aus dem Bibliothekar-Lehrinstitut des Landes Nordrhein-Westfalen. H. 14.)

A tanulmány a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság tudományos könyvtárügyének háború utáni fejlődését ismerteti. Le kell szögezni, hogy itt a „tudományos könyvtár” meghatározást a nálunk szokásosnál tágabb értelemben használjuk, röviden: a népkönyvtári (közmuvelődési) hálózaton kívül álló, nyilvános, tehát az összes nemzeti, egyetemi és egykori városi vagy szerzetesi könyvtárakból alakult ún. tudományos könyvtárak beletartoznak a vizsgálódás körébe. Azaz, Jugoszláviában csak két — elég élesen elhatárolható — könyvtártípusról beszélünk. Ennek ellenére az áttekintés távolról sem könnyű. GROTHUSEN nem győzi elégszer hangsúlyozni, hogy Jugoszlávia 6 köztársaság államszövetsége, és ezzel kapcsolatban összehasonlításokat tesz a nyugatnemet állam- és könyvtárszervezettel. Helyzetképéből kiténik, hogy az egyes köztársaságok könyvtárügye igen különböző színvonal és felépítés tekintetében. Végso soron ebből adódik a két fő probléma is: a színvonal-különbségek kiegyenlítése (pontosabban az elmaradottabb területek fejlesztése), valamint az elkerülhetetlen szervezeti, módszerbeli egységesítések, összehangolások keresztülvitele. A tanulmány példás rendszerességgel veszi sorra a jugoszláv könyvtárügy legfontosabb kérdéseit, kitérve a vezető könyvtárak részletes ismertetésére. (Talán csak a könyvtárak forgalmi, használati adatainak teljes mellőzését hiányoljuk.) Mi inkább a fent említett két fő kérdés szemszögéből kívánunk tanulságokat levonni.

Az eredmények azt mutatják, hogy az állam a tudomány, a népoktatás és a könyvtárügy terén a háborút követő rövid idő alatt is rengeteget tett a három déli köztársaság (Bosznia-Hercegovina, Macedonia és Montenegro) kulturális feltételeinek megteremtésére. A körülmények itt azt kívánták, hogy elsősorban az írástudatlanság ellen vegyék föl a harcot, és ennek megfelelően a tudományos könyvtárügyet lényegében csak 1—1 könyvtár, a déli köztársaságok Nemzeti, illetőleg Egyetemi Könyvtárai képviselik. Egészen más a helyzet a három északi köztársaságban (Szerbia, Horvátország és

Szlovénia), ahol a kulturális életnek s ezen belül a könyvtárügynek komoly hagyományai és kialakult szervezete van. Itt találjuk Jugoszlávia négy vezető könyvtárát: a belgrádi Egyetemi Könyvtárat, a háborúban elpusztult és azóta új életre kelt Nemzeti Könyvtárat, a zágrábi Egyetemi- és Nemzeti Könyvtárat, valamint a ljubljanai Nemzeti- és Egyetemi Könyvtárat. Ezeknek kiemelkedő jelentőségük van, mert szorosan vett feladataikon — és néha lehetőségeiken — túlmenő kötelezettségeket kellett és kell vállalniuk a fennálló aránytalanságok csökkentésére, és nemcsak a tudományos, de a népkönyvtárak számára is komoly segítséget nyújtaniok. A vezető tudományos könyvtárak tehát külön-külön központi feladatokat is ellátnak. Ez azután átvezet minket a második fő problémához: a szervezeti, módszerbeli eltérésekhez és az ezeknek felszámolására irányuló törekvésekhez. A helyzet számunkra elég bonyolultnak tűnik: mindig tekintettel kell lenni a köztársaságok önállóságára, valamint a történeti fejlődés során a kultúra, írásmód, sőt a nyelv terén kialakult és meglevő különbségekre. Ebből a szemszögből nézve elismerésre méltóak az elért eredmények: mint pl. a köteletpéldány-jog, könyvtárosképzés és alkalmazás kérdéseinek rendezése, az 1949-ben alakult Bibliográfiai Intézet létesítése. Kevesebb sikerrel járt a belső könyvtári praxis egyes módszereinek összehangolása, mint pl. a címléírási szabályzat, osztályozási rendszer, betűrendezés stb. kérdései. Nem tagadhatjuk, hogy ezek súlyos nehézségek, hiszen a vezető könyvtárak eljárásai széles körben hatnak, és az eltérő módszerek kiütköznek pl. a köztársaságonként külön-külön kiadott nemzeti bibliográfiákban és szakfolyóiratokban is. Ezeket a hátrányokat talán ellensúlyozza az, hogy a módszerek és nézetek többoldalú kipróbálása és megvitatása serkentőleg hat Jugoszlávia könyvtári életére. Bizonyos, hogy ezek az élénk viták — amik jellemzők az ottani könyvtárügyre — előbb-utóbb elvezetnek a leghelyesebb módszerek elfogadásához.

GROTHUSEN a háború utáni időszakot nem statikusan, hanem történeti összefüggéseiben és fejlődésében állítja élénk, és ez a szemléletmód meg is felel a témában rejlő követelményeknek: a történelmileg rövid időszak alatt elért változásoknak, eredményeknek. Sorraveszi a könyvtári élet szinte valamennyi fontosabb kérdését, mindezeket külön szigorúan a fejlődés időrendjében, kiegészítve a függelékben közreadott gazdag rendezet-anyaggal. Ezáltal a részterületek vizsgálóinak kitűnő anyagot szolgáltat. Könyvét személyes tapasztala-

tok felhasználásával írta. Láthatólag elfogulatlanul igyekezett a jogoszláv tudományos könyvtárügy fény- és árnyoldalait is bemutatni. Számunkra is — a problémák gyakori hasonlósága miatt — sok tanulsággal szolgálhat ez a rendszerező alapossága mellett színesen, érdekesen megírt könyv. S mindezeket túl élesztgeti bennünk azt az igényt, hogy a magyar tudományos könyvtárügy egészét bemutató tanulmány se válasson sokáig magára.

SCHNELLER KÁROLY

Stefan Birsănescu: "Schola latina" de la Cotnari, biblioteca de curte și proiectul de academie al lui Despot Voda. Zori de cultură umanistă în Moldova secolului XVI. București, 1957. 297 l. (Istoria școalelor la Români. Caietul III.)

DESPOT vajda, eredeti nevén HERACLIDES Jakab, ez a görög származású, kalandos életű politikus moldvai uralkodása, kulturális tevékenysége a román fejlődés egyik sokat vitatott kérdése. Erős nyugati kapcsolatait felhasználva, rövid uralkodása alatt (1561—1563) széleskörű, humanista jellegű tervet dolgozott ki, ill. valósított meg. Cotnariiban, Iași-tól mintegy 60 km-nyire egy elemi és gimnaziális fokú, a klasszikus műveltség terjesztésére hivatott „schola latina”-t létesített. Igazgatójává SOMMER János neves humanistát nyerte meg. Olasz mintára tudós társaság alapítását vette tervbe, PEUCER Gáspár, RHAETICUS György és más neves humanisták részvételével.

Kulturális elképzeléseit természetszerűen egészítette ki udvari könyvtára. Ezen a téren is a humanista példákat óhajtott követni. A könyvtár feltehetően székhelyén, Suceavában működött, azonban annak a lehetősége is fennáll, hogy a cotnari-i iskolában nyert elhelyezést. Nagysága felől nincsenek pontos adatok. Jellegét illetően SOMMERnek a könyvtár és az iskola alapításával kapcsolatban írt *Elegia X. ad principem Despotam de bibliotheca et schola instituta* c. költeményéből értesülünk: eszerint általános gyűjtőkörű, udvari, zárt körben nyilvános könyvtár volt. Könyvállománya felől adat szintén nem maradt fenn: szerzőnk egyetlen kötetről sem tudta kétségtelen hitelességgel megállapítani, hogy az a DESPOT-féle könyvtárból származik. Felsorol azonban 15 olyan kötetet, melyek jelenleg a iași központi könyvtár állományában vannak, s melyek minden valószínűség szerint DESPOT humanista könyvtárból valók.

Ez minden, nem sok, amit a kérdés alapos kutatója DESPOT könyvtáráról tud,

az adatok mégis jelentősek. DESPOT vajda könyvtára a Kárpátoktól keletre eső terület azon kevés humanista jellegű könyvtári létesítménye volt, melyről tudomásunk van. Alapítóját a török, az ortodox klérus és a bojártság semmisítette meg, a könyvtár szétszóródott, azonban DESPOT könyvtárának és iskolájának hatása nem múlt el nyomtalanul a román nép kulturális fejlődésében.

TÓTH ANDRÁS

Microcard Catalogue of the rare hebrew codices, manuscripts and ancient prints in the Kaufmann Collection reproduced on microcards. Introduced by a lecture of the late Prof. Ignác Goldziher. Bp. 1959, Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences. 44 l., XVI t.

KAUFMANN Dávid, az Országos Rabbiképző Intézet tanára ritka értékű könyv- és kéziratárakat gyűjtött össze rövid életében. Könyvtára — feleségének, GOMPERZ Irmának halála után — a Magyar Tudományos Akadémiára szállt ajándékképpen, s most az Akadémiai Könyvtár Keleti Osztályának fontos részét képezi. WEISZ Miksa, ugyancsak az Országos Rabbiképző Intézet tanára, még 1906-ban közzétette a KAUFMANN-gyűjtemény katalógusát, de az azóta eltelt félszázadban a példányok egyre ritkábban lettek, és ma már fellelhetetlenek. Ezért tett jó szolgálatot a Magyar Tudományos Akadémia a külföldi tudományos kutatóknak, amikor újból kiadta a gyűjtemény válogatott darabjainak katalógusát abból a célból, hogy ennek alapján olcsó mikrokártyafelvételeket rendelhessenek a kéziratokról vagy könyvekről. Tudunkkal ez az első eset, hogy magyar tudományos könyvtár mikrokártya kiadvány-tervvel jelenik meg a világpiacon.

Az ízléses kiállítású kötet egyik jelentősége, hogy angol fordításban adja GOLDZISHER Ignácznak azt az előadását, amelyet a KAUFMANN-könyvtárról tartott az Akadémián 1906. ápr. 23-án (*Akad. Ért.* XVII. 1906. 306—314. l.), s amely eddig csak magyar nyelven volt meg. Az előadásban olyan javaslatok hangzottak el, amelyeket a tudomány csak most valósít meg, vagy fog megvalósítani a jövőben. A geniza-darabokról pl. azt írja (311. l.): „Ezentúl, reményem, Akadémiánk kiadványaiban is találkozhatunk a könyvtárába került okmányok megfejtésével és tanulmányozásával”. Olyan elgondolás, amely most meggy teljesedésbe.

A kiadvány másik jelentősége a gazdag és jól sikerült illusztrációs anyag. A VII—VIII. táblán látható a 380. számú kézirat egy-egy lapja. Apróbetűs, pergamenre írt *Máchzor* ez, mely a zsidó élet és ünnep

jeleneteit ábrázolja is. Pesaróban másolta 1481-ben Ábrahám b. Mátitjáhu TREVES. A kézirat sokszor volt kezében, de csak most jutottam a felismerésre — az illusztrációk láttán —, hogy ugyanez a kéz készítette el ugyanebben az évben a letchworthi SASSOON-gyűjtemény 23. számú *Máchzor*-kézirát is (D. S. SASSOON: *Ohel Dawid*. I. Oxford-London, 1932. 289—293. l.). SASSOON említi a 900. számú páрмаi kéziratot is 1482-ből, mint a szóban forgó másoló munkáját.

Az 383. számú kézirat (német eredetű *Máchzor*) ünnepi csokrot vivő mezítlábos, glóriás alakja (IX. tábla) az 1423-ból származó buxheimi fametszet *Chrystophorus*sára emlékeztet. A 388. számú német *Máchzor*-kézirat sófárfúvója (XII. tábla) rokonságot tart részint a müncheni „Bayerische Staatsbibliothek” 3. számú *Máchzor*-jában ábrázolttal (Hans LAMM: *Von Juden in München*. München, 1959. 48. és 49. lapok közötti ábrán), részint a párizsi Alliance Israélite 24. számú *Máchzor*-kézirátának sófárfúvójával (*Máchánájim*. XXXIII. 1958. 69.).

Hisszük, hogy a katalógus — amelynek megjelentetése GERGELY Rezső érdeme s az Akadémiai Kiadó dícséretes vállalkozása — széles érdeklődéssel fog találkozni külföldön, s újabb reflektorral világítja meg a KAUFMANN-gyűjteményt.

SCHIEBER SÁNDOR

Molnár Zoltán: Magyar sportkönyv és folyóiratközlemény bibliográfia. 1945—1954. I. köt. [Bp. 1958], Testnevelési Tudományos Tanács. 123 l.

A Sportkiadó Sokszorosító Üzemében készült bibliográfiát a TTT kéziratként a múlt év végén adta ki. A könyv az első magyar sportbibliográfia, s mint ilyen a hazai sportirodalom történetében jelentős eseménynek tekinthető. Magyarországon a sportbibliográfia kérdésével először SZUKVÁTHY Imre, a Testnevelési Főiskola egykori igazgatója foglalkozott 1936-ban megjelent *Néhány adat a sportbibliográfia történetéhez* című tanulmányában. Művében jelentős sportkönyvészeteket és nemzetközileg is számottevő külföldi és magyar sporttörténeti munkákat ismertet. Magyar nyelvű művet hármat említ, ezek: MEZŐ Ferenc: *Az olympiai játékok története*; SIKLÓSSY László: *A magyar sport ezer éve és MISÁNGYI Ottó: Az újkori atletika története*. A felsorolt könyveken kívül kevés sportirodalmi termék került forgalomba 1945 előtt. Ez a magyar sportirodalomnak a külföldivel szemben való elmaradását élesen mutatja: pl. a Siegfried WEISSBEIN és Ernst ROTH *Bibliographie des gesammten*

Sports-ja (1911) és C. M. VAN STOCKUM *Sportbibliographie-ja* (1913) Németországban már a XX. század elején komoly sportirodalomról számolhat be. SZUKOVÁTHY Imre 1936-ban felhívta a sport- és testnevelési körök figyelmét a magyar sportbibliográfia összeállításának fontosságára. Azóta több mint húsz év telt el, míg most részben megvalósult SZUKOVÁTHY javaslata. MOLNÁR Zoltán munkája tehát úttörő jelentőségű.

A bibliográfia LISSÁK Kálmánnak, a TTT elnökének és HEPP Ferencnek, a TTT titkárnak ajánlásával kezdődik, majd az 5—7. lapon a TTT másik titkárnak, KOVÁCS Gézának előszava következik. Ezt követi a szerző tájékoztatója. A 11—18. lapon található a szerzői névmutató, amely a tételszámokra és azok jellegére betűjelzéssel (K[önyv], F[olyóirat]) utal. Találunk még egy hasznos indexet: az *Idegen nyelvű lefordított művek mutatóját*. A könyv- és folyóirat-címjegyzék a 19—122. lapig terjed.

A majdnem kétezer adatot tartalmazó bibliográfia könyv- és folyóirat-címanyagát sportágak szerint rendszerezte a szerző. Bibliográfiáját a szakcsoportokon belül évek szerint osztotta fel: könyvek és folyóiratközlemények szerint választva el adatait. A címanyag mennyiségének kétharmad része folyóiratokból kiragadott cikkek jegyzéke. Az első magyar sportbibliográfiának csak a könyvanyagából több mint 100—150 adat hiányzik, ezért a legjobb esetben is csak szelektáló munkának tekinthető. A sportágak felosztásában is több tévedés észlelhető: e szakmai hibák közé tartozik, hogy egy és ugyanazon csoportba sorolja az autó- és motorsportot a motorcsónakázással, (ráadásul a motorcsónakázásra egyetlen adatot sem mutat fel). Közül egy teljesen felesleges *Egyéb sportágak* című csoportot, amelyben összesen hat adat szerepel, közülük ötnek semmi kapcsolata nincs a sporttal, pl. BÁLINT Lajos: *A száműzött látványosság. Jegyzetek egy tanulmányhoz az artistákról*. Mi köze ennek a sporthoz? A halászat és a vadászat nem számít modern sportnak, ezért nem volt szerencsés ezeket a bibliográfiában szerepeltetni. A könyvészet szerkezeti hibája az MHK-nak külön sportágként történt szerepeltetése, mert ez az általános részhez tartozik. Nem sporttémájú adatok is bőven szerepelnek a bibliográfiában, pl. KARÁCSONY Sándor: *Demokrácia és cserkészlet*, JUSTNÉ KÉRI Hedvig: *Ósi és népi játékok*, BINÉT Ágnes: *Gyermekjátékok*, Magyar Cserkészszövetség. Az 1945—46. évi vezetőképző tanfolyamok tudnivalói. Magyar Cserkészfiúk Szövetségének alapszabálya, stb.

Bibliográfiai tévedések is fordulnak elő pl. egy adat a *Magyar Nemzeti Bibliográfiából* hibásan kiírt címekre:

MOLNÁR Zoltán bibliográfiájában:

FÖLDESSY János: *A labdarúgójáték szabályai*. A Magyar Labdarúgó Játékvezetők Testületének hivatalos szabálykönyve. Bp. 1946. Balázs ny. 102 p. (Bibl. 64. l.)

Ugyanez az adat a *Magyar Nemzeti Bibliográfiában*:

FÖLDESSY János: *A labdarúgó játék szabályai*. A Magyar Labdarúgó Játékvezetők Testületének hivatalos szabálykönyve. Minden után: Tájékoztató a labdarúgó közönség számára. (Barna Béla: *Az előnyszabály*.) Bp. 1946, Balázs ny. 102 l.

Mutassunk rá még néhány apró bibliográfiai tévedésre: könyveknél a lapszám és a p. között nem kell pontot tenni, MOLNÁR Zoltán következetesen pontot tesz. Ugyanannak a műnek különböző kiadásait nem egy helyen tünteti fel. A zárójeleket is következtlenül használja, így a szögletes és a kerek zárójelek önkényes alkalmazása zavarólag hat.

MOLNÁR Zoltán bibliográfiája mégis jelentős lépés a magyar sportkönyvészet terén, s mint ilyet örömmel üdvözlöhetjük.

KOZOSCSA ISTVÁN

Újabb hazai könyvtártudományi irodalom

Állami Könyvterjesztő Vállalat. *A Tanácsköztársaság kikiáltásának 40. [negyvenedik] évfordulójára megjelenő könyvek jegyzéke*. [Kiad. az.] —. Bp. 1959, Szikra ny.

ARDÓ Mária: *A Tanácsköztársaság színházi élete a sajtó tükrében*. (Adattár.) Bp. 1959, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 72 l. (Színháztörténeti füzetek 27.)

(BALÁZS Sándor — PODONYI András — TAKÁCS József): *A könyvtári szolgálat jogi szabályozása*. Bp. 1958 [1959], Országos Könyvtárügyi Tanács. 303 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 2.)

(BERLÁSZ Jenő): *Kéziratok katalógizálása*. Bp. 1958 [1959], Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 112 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 3.)

BOGDÁL Ferenc: *Borsod megye néprajzi irodalma*. (Függelék: Abauj-Zemplén megye[i] nyomtatott művek, kéziratok.) Bp. 1958 [1959], Múzeumok Központi Propaganda Irodája. 93 l. ([Miskolc. Hermann Ottó Múzeum.] A Miskolci Hermann Ottó Múzeum néprajzi kiadványai 1.)

[Budapesti Egyetemi Könyvtár.] VÉRTESY Miklós: *Könyvtári kalauz*. Bp. 1959, Egyet. ny. 12 l. (Klly. a Könyv-

barátból.) ([Budapest.] Egyetemi Könyvtár. A Budapesti —. kiadványai 8.)

[Budapest.] *Budapesti 1. [első] számú] Állami Levéltár.* L. NAGY István — NAGY Lajos — WELLMANN Imre: *Buda sz[abad] kir[ályi] főváros, Pest sz[abad] kir[ályi] város, Óbuda mezőváros levéltárai.* (Szerk. ORT János.) Bp. 1959, Művelődésügyi Min. Levéltári Osztálya. XVIII, 400 l. (Levéltári alapelektárak [2].)

CSÁSZÁR Edit, MÁLYUSZNÉ: *A Magyar Tanácsköztársaság színiügyi iratai az Országos Levéltárban.* (Adattár.) [Kiad. a] Színháztudományi és Filmtudományi Intézet — Országos Színház-történeti Múzeum. Bp. 1959. 40 l. (Színház-történeti füzetek 25.)

[Ezerkilencszáztizenkilenc] 1919 *Tanácsköztársasági eseménynaptár.* [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár — Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Bp. 1959, házi soksz. 14 lev.

(GOMBOCZ István): *Az UNESCO bibliográfiai munkája.* Bp. 1958, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 62 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 1.)

Az irodalmi modernizmus kérdéséről. Válogatott cikkbibliográfia. 1. r. Összeáll. DÉR Endre. Szeged 1959, Szegedi Tudományegyet. soksz. 15 l. ([Szeged.] Egyetemi Könyvtár. A szegedi — kiadványai 41.)

Jó könyv — jó szórakozás. [Kiad. az] Állami Könyvterjesztő Vállalat. Bp. [1959]. 19 l.

Karacs Ferenc *térképészítő-rézmetsző művész.* (1770—1833). Tanulmányok. (Szerk. KÁLINFALVAI Béla. [Ill.] MENYHART József.) Kiad. a Hazafias Népfront Püspökladányi Községi Bizottsága. [Püspökladány] 1958 [1959]. 47 l.

Kecskemét és Kiskunság 1919 [ezerkilencszáztizenkilenc] vörös lobogója alatt. Szöveggyűjtemény egykori helyi hírlapokból. Összeáll. a Katona József Megyei Könyvtár munkaközössége: FENYVESSINÉ GÓHÉR Anna, JOÓS Ferenc, KOVÁCS Pál stb. Kecskemét, 1959, Tempo soksz. [Bp.] 132 l.

KÓHALMI Béla: *Bibliográfia.* [Kiad. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem. Utánny. Bp. 1959. 140 l.

Könyv- és könyvtártörténet. 1. [r.] [Irta] MEZEY László. [Kiad. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem. Utánny. Bp. 1959. 61 l.

Könyvek címlapja, belső elrendezése és kolofoinja. Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. MSz 3402T (59. IV.) Tervezet. [Bp. 1959], házi soksz. 11 l.

Könyvjegyzék az általános iskolák tanári könyvtárának korszerű fejlesztéséhez. 1959. Összeáll. A Fővárosi Pedagógiai Szeminárium. Bp. 1959, Főv. Nyomdaip. V. soksz. 23 l.

Könyvtári osztályozás. 1. [r.] BABICZKY Béla: *Az osztályozás története és elmélete.* [Kiad. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Utánny. Bp. 1959. 132 l.

Könyvtári osztályozás. 2. r. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás elmélete és gyakorlata. [Irta] Sz. NAGY Katalin. [Kiad. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem. 2. jav. bőv. kiad. utánny. Bp. 1959. 101 l.

(LENGYEL Lajos): *Budapesti nyomdák az ipari vásáron.* (Összeáll. —.) [Bp.] 1959, Kossuth ny. 22 l.

Magyar filmográfia. 1. r. (1931—[19] 58-ig Magyarországon készült játékfilm[ek] főcímlistái.) Összeáll. KOVÁCS Ferenc. [Közrem.] PÓR Irén. [Kiad. a] Színház-tudományi és Filmtudományi Intézet. Bp. 1958 [1959]. 242 l.

[Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára.] *Microcard catalogue of the rare Hebrew codices, manuscripts and ancient prints in the (David) Kaufmann collection reproduced on microcards.* Intr. by Ignác GOLDZIEHER. Bp. 1959, Publ. House of the Hung. Acad. of Sciences. 44 l., 15 t. ([Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára.] Publications of the Oriental Library of the Hungarian Academy of Sciences 4.)

A művelődési autókkal kapcsolatos feladatok. (Tervezet.) [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztály. Bp. 1959, házi soksz. 10 l. (Módszertani útmutató 30.)

(NAGY Júlia — VAGÁCS András): *Térképek katalógizálása.* Bp. 1959, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 64 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 3.)

[Nehézvegyipari Kutató Intézet.] *Az Intézet tudományos munkatársai műveinek bibliográfiája.* 1949—1958. Veszprém 1959, [házi soksz.] 36 l. (Nehézvegyipari Kutató Intézet dokumentációs közleményei 12.)

Nem hiányozhat a termelőszövetkezetek könyvtárából. Mezőgazd. Kiadó, Bp. [1959]. [10 l.]

POGÁNY Károly — KOROM László: *Eljárás és berendezés kották nyomtatására alkalmas jénypépszerű reprodukciók előállítására.* Szabadalmi leírás. [Kiad. az] Országos Találmányi Hivatal. [Bp.] 1958 [1959]. 2 l., 1 t.

(POSONYI Erzsébet): *Kisnyomtatványok könyvtári kezelése.* (Szerk. — Sajtó alá rend. az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya.) Bp. 1959, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 41 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 6.)

SCHÜTZ Ö[dön]: *Nicholas Misztótfalusi Kis and the armenian book printing.* Akad. Kiadó, Bp. 1959. 63—73. l. (Klny. az Acta Orient[alia Academiae Scientiarum] Hung[aricae]-ből.)

Szinműtárak a közművelődési könyvtárakban. [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztály. Bp. 1959, házi soksz. 24 l. (Módszertani útmutató 31.)

Szűcs László: *A miniszterelnökség levéltára. (1867—1944.)* Repertórium. [Kiad. a] Levéltárak Országos Központja. [Bp.] 1958 [1959], Kossuth Kiadó soksz. 198 l. (Levéltári leltárak 8.)

Tízéves a könyvtári hálózat. [Veszprém 1959.] 38 l.

Tóth András: *Tanácsköztársasági aprónyomtatványok az Egyetemi Könyv-*

tárban. Bp. 1959, Felsőokt. Jegyzeteli. soksz. 19 l. (Az Egyetemi Könyvtár kiadványai 7.)

(VÉCSEY Jenő): *A zeneművek könyvtári címleírása.* (Szerk. —. Sajtó alá rend. az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztály.) Bp. 1959, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 48 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 7.)

WESSETZKY Vilmos: *Az óegyiptomi könyvtár.* Akad. Kiadó, Bp. 1958 [1959]. 149—160 l. (Klny. az Antik tanulmányokból.)

Összeállította: H. IZSÓ LIVIA

TARTALOM

<i>Polzovics Iván</i> : Dokumentáció és információ — Dokumentation und Information	325
<i>Osapodi Csaba</i> : A proveniencia elve a könyvtárban — Das Provenienzprinzip und ihre Anwendung in Bibliotheken	333
<i>Léces Károly</i> : A pesti magyar olvasó-kabinét megalapítása és könyvállománya — Die Gründung des Ungarischen Lesekabinetts in Pest (1792) und sein Bücherbestand	345

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Kókay György</i> : A hazai újságolvasás történetéhez	357
<i>Csatkai Endre</i> : Kazinczy Ferenc könyvtárából származó kolligátum	360
<i>Hernády Ferenc</i> : A Pressfreie Flugblätter első száma	364
<i>Hernády Ferenc</i> : Balogh Károly—Balogh Károly György	366
<i>D. Szemző Piroska</i> : Vándorló képek illusztrációnk történetében	367

FIGYELŐ

<i>Haraszthy Gyula</i> : Köhalmi Béla hetvenötödik születésnapjára	381
<i>Jügel, Karl-Heinz</i> : Ungarn betreffende historische Literatur in der Universitätsbibliothek Jena	382
<i>Lázár Péter—Veredy Gyula</i> : Nemzetközi konferencia az Egyetemes Tizedes Osztályozásról Budapesten	387
<i>Orosz Gábor</i> : Referátumok automatikus készítése gépi úton	391
<i>Sz. Németh Mária</i> : Távkölesonzési forgalom és központi katalógusok a Német Demokratikus Köztársaságban	398
<i>Sasvári Dezső</i> : Egy üzemköltségen termelő központi tárca-könyvkötőüzem felállításának tervezete	404
Hírek : A Nemzetközi Tudományos Tájékoztatói Konferencia (<i>Szigethy Jolán</i>) — Plakátkiállítás a Szabó Ervin Könyvtárban (<i>Lakatos Éva</i>) — Könyv-konzerválási és restaurálási kiállítás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában (<i>T. M.</i>) — India és magyar kutatói (<i>Lakatos Éva</i>)	407

SZEMLE

Index translationum (Ism. <i>Marót Miklós</i>)	410
Bibliotheka Narodowa w latach 1945—1956 (Ism. <i>Papp Sámuel</i>)	411
Ročenka Universitní Knihovny v Praze (Ism. <i>Osapodi Csaba</i>)	413
K. D. Grothusen : Die Entwicklung der wissenschaftlichen Bibliotheken Jugoslawiens seit 1945 (Ism. <i>Schneller Károly</i>)	415
Stefan Birsănescu : „Schola latina” de la Cotnari (Ism. <i>Tóth András</i>)	416
Microcard Catalogue of the rare hebrew codices (Ism. <i>Scheiber Sándor</i>)	417
Molnár Zoltán : Magyar sportkönyv és folyóiratközlemény bibliográfiája (Ism. <i>Kozocsa István</i>)	417
Újabb hazai könyvtártudományi irodalom (Összeáll. <i>H. Izsó Livia</i>)	418

Ára: 20,— Ft

Évi előfizetési ára: 60,— Ft

TABLE DES MATIÈRES

<i>I. Polzovics</i> : Documentation et information (Avec résumé en allemand)	325
<i>Cs. Csapodi</i> : Le principe de la provenance dans les bibliothèques (Avec résumé en allemand).....	333
<i>K. Lécés</i> : Le premier cabinet hongrois de lecture à Pest (1787), son histoire, ses fonds (Avec résumé en allemand).....	345

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Gy. Kókai</i> : La lecture des journaux en Hongrie au 18 ^e siècle.....	357
<i>E. Csakay</i> : Recueil factice provenant de la bibliothèque de Ferenc Kazinczy..	360
<i>F. Hernády</i> : Le premier fascicule du périodique »Pressfreie Flugblätter« (1848)	364
<i>F. Hernády</i> : L'identification d'un auteur hongrois figurant sous deux noms (Károly Balogh)	366
<i>P. D. Szemző</i> : La »migration« des illustrations dans l'histoire du livre en Hongrie	367

CHRONIQUE BIBLIOTHÉCONOMIQUE

<i>Gy. Haraszthy</i> : Soixante-quinzième anniversaire de Béla Köhalmi, professeur de bibliothéconomie à l'Université de Budapest	381
<i>K. H. Jügel</i> : Littérature historique relative à la Hongrie dans la Bibliothèque universitaire d'Éna	382
<i>F. Lázár—Gy. Veredy</i> : Conférence internationale sur la Classification Décimale Universelle	387
<i>G. Orosz</i> : Confection d'analyses d'articles avec l'aide de machines électroniques	391
<i>M. Sz. Németh</i> : L'organisation du prêt et des catalogues collectifs dans la République Démocratique Allemande.....	398
<i>D. Sasvári</i> : Plan d'un atelier central de reliure pour les grandes bibliothèques de Budapest	404
Nouvelles : La conférence internationale sur l'information scientifique (<i>J. Sziget</i>) — Exposition d'affiches à la Bibliothèque municipale „Szabó Ervin” (<i>É. Lakatos</i>) — Exposition de conservation et de restauration du livre à la Bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences (<i>T. M.</i>) — L'Inde et ses explorateurs hongrois (<i>É. Lakatos</i>).....	407

COMPTE-RENDUS CRITIQUES

Index translationum (<i>M. Marót</i>).....	410
Biblioteka Narodowa w latach 1945—1956 (<i>S. Papp</i>).....	411
Ročenka Universitni Knihovny v Praze (<i>Cs. Csapodi</i>).....	413
<i>K. D. Grothusen</i> : Die Entwicklung der wissenschaftlichen Bibliotheken Jugoslawiens seit 1945 (<i>K. Schneller</i>).....	415
<i>Stefan Birsanescu</i> : „Schola latina” de la Cotnari (<i>A. Tóth</i>).....	416
Microcard Catalogue of the rare hebrew codices (<i>S. Scheiber</i>).....	417
<i>Molnár Zoltán</i> : Magyar sportkönyv és folyóiratközlemény bibliográfiája (<i>I. Korocsa</i>)	417
Vient de paraître (<i>L. H. Izsó</i>)	418